D · N
14/10 1953

Det norska valet

Tidningsrapporterna under det sista skedet av valrörelsen i Norge förebådade en förskjutning till regeringspartiets förmån. Det var tydligt att man på oppositionssidan hade onda aningar, och de besannades — för venstres del till övermått. Även om arbeiderpartiet får nöja sig med knapp majoritet i stortinget, betraktar regeringen valutslaget som en framgång, som gör det möjligt att regera vidare utan föregående överläggningar med andra partier. Den djupgående splittringen i centern, där kristliga folkpartiet och venstre nu har blivit jämbördiga, bidrar att öka regeringens självsäkerhet. Statsminister Torp verkade också lättad och belåten i sin valkommentar. Han har ett starkare underlag i folkrepresentationen än nyblivne statsministern Hedtoft, ett enhetligare än partivännen Erlander har. Motståndarna till den socialdemokratiska regeringspolitiken i Norge är avgjort svagare än oppositionen i Danmark och Sverige.

En förklaring till att det har gått så bra för regeringssidan är tydligen att den från början haft ett övertag genom sitt långtidsprogram, en förmån som den utnyttjade till det yttersta, medan den splittrade oppositionen inte gav valmännen intrycket att kunna prestera ett samlande alternativ.

Det har varit en stor svaghet inte minst i venstres uppträdande. Venstre har över huvud taget inte återfunnit sig självt efter krigsårens ledarförluster och det första fredsvalets påfrestningar. Den hårda konkurrensen från kristliga folkpartiet — nu företrätt i alla valkretsar — hade på sina håll förödande verkningar. Möjligheterna att få till stånd ett hyggligt modus vivendi med det s. k. Dagbladsvenstre, den kulturradikala Osloriktningen, förefaller nu ganska små. De eviga misshälligheterna om stort och smått kommer att fortsätta, kanske förvärras. Partiet tål inte just mera i den vägen. Röstsiffrorna i Oslo, som räckte till ett mandat enligt nya valordningen, svarar inte heller mot förhoppningarna. Den nyvalde på huvudstadsbänken, Seip, är emellertid en dugande arbetskraft av modernt liberalt snitt.

Högern höll jämnt så många mandat som valsiffrorna från förra valet skulle ha givit den enligt de nya bestämmelserna. Kritiken av prislagen var ett huvudnummer i högerkampanjen. Den gav inte riktigt vad man väntat. Väljarmassorna var mera inriktade på sina omedelbara intressen, som gäller priser och hyror, än på resonemanget om vad som skadar eller gagnar näringslivets växt i framtiden. Högern fick småningom känning av detta, skyndade då att lägga om agitationen mot regleringar och ingrepp av annan typ. Men arbeiderpartiets energiska försäkringar att regeringen hade äran av prisstabiliseringen och att den ensam kunde trygga sysselsättningen i hela landet för framtiden gjorde starkare intryck i mellanskikten, där oppositionen sökte vinna terräng. Betecknande nog hade en grovt intressebetonad riktning som bondepartiet de största framgångarna inom oppositionen — frånsett kristliga folkpartiet, som i stället lovade att de hade Vår herre med sig. Kommunisternas återkomst till stortinget beror på att det blivit en rättvisare valordning. Med de 100.000 röster som de fick förra gången skulle de ha kunnat besätta fyra platser enligt dessa regler. Nu drevs deras röstetal ytterligare tillbaka — så fåtaliga har de aldrig varit — fem procent är i närheten av skandinaviskt minimum (i Sverige 4,5, i Danmark 4,4 procent). Även där har regeringspropagandan, som i kommunistdistrikten haft en särskild karaktär, visat sig vara framgångsrik.

Den som framför andra planerat och lett valrörelsen för regeringspartiet har varit förre statsministern Gerhardsen. Han blev inte arbetslös för att han lämnade regeringen — han har gnott värre under sensommaren och vintern.

I nuvarande situation blir det givetvis ingen förändring på ledarposten i regeringen. Däremot väntas en del ombyten i departementen. Undervisningsminister Moen har länge önskat dra sig tillbaka, industriminister Evensen lär också vara hågad att ägna sig åt annat. Viktigare än detta är att handelsminister Brofoss, regeringens planhushållare, söker andra arbetsuppgifter. Det skulle betyda ett avsevärt minus beträffande regeringens intellektuella kapacitet. Brofoss har varit den som verkat mest värvande inom den akademiska världen och delar av förvaltningen. Det är möjligt att han inte känner sig riktigt hemma efter de senaste årens ommöbleringar i konseljen. Regeringsledningen ligger nu fast i partimännens händer. Valresultatet är mindre ett bevis på överlägsen ekonomisk politik än en partitaktisk och partiorganisatorisk prestation.

Monopolvinst på mjölken

Svenska mejeriernas riksförening — statsrådet Norups speciella organisation — är ett av vårt lands mest utpräglade monopolföretag. Nästan all mjölk som produceras till avsalu går genom mejeriföreningen — i Stockholm har Mjölkcentralen monopol på marknaden. Den som till äventyrs menar att monopolet inte betyder så mycket, eftersom statsmakterna bestämmer försäljningspriset, tar fel. Även i detta fall visar det sig att med monopol följer en uppskörtning som vid fri konkurrens icke skulle ha varit möjlig.

De som drabbas av denna uppskörtning är statliga och kommunala inrättningar, dvs. i sista hand skattebetalarna och enskilda stora mjölkförbrukare, främst restaurangerna. Vid leveranser till Stockholms skolor och sjukhus tar Mjölkcentralen ett pris som ligger väsentligt över det pris som återförsäljarna får betala. Mjölkbutikerna betalar 36,3 öre per liter, medan såväl skolorna som sjukhusen tvingas betala 40,5 öre. Det är fullkomligt absurt med tanke på att Mjölkcentralen levererar direkt till såväl skolor som sjukhus och leveranskostnaderna på grund av de stora kvantiteter det här är frågan om måste vara avsevärt lägre än till flertalet av mjölkbutikerna. På de områden där konkurrensen är fri — det gäller t. ex. charkuterivarorna — kan de allmänna inrättningarna tack vare sina stora inköp vid ett anbudsförfarande erhålla inköpspriser som vanligen ligger lägre än återförsäljarnas, men genom att mjölken är en monopolvara tvingas de att godta de överpriser som Mjölkcentralen dikterar.

Vad innebär detta för skattebetalarna? Vid Stockholms skolbespisning konsumeras årligen omkring 4 milj. liter mjölk, och vid sjukhusen går det åt 3 milj. Priset per liter ligger åtminstone drygt 4 öre över vad som kan anses rimligt. Alltså ett överpris vid skolor och sjukhus i Stockholm på cirka 300.000 kr. om året! Mejeriföreningen tillämpar samma uppskörtningstaktik över hela landet då det gäller direktleveranser till landstingens sjukvårdsinrättningar, kommunernas skolbespisningar och de militära förbanden. Härtill kommer det överpris som restaurangerna får betala. Sammanlagt rör det sig om en monopolvinst på åtskilliga miljoner kronor. Man kan beklaga att dessa förhållanden inte belystes då riksdagen i våras behandlade kartellagstiftningen. Då hade det framstått än mer tvivelaktigt att låta jordbrukets föreningsrörelse stå utanför denna. Framstötar har emellertid gjorts från olika håll till mejeriföreningen om en rimligare prispolitik. Det fordras nog hårda tag om hr Norups kumpaner skall ta reson.

Som man kunde vänta beaktas inte mejeriernas extrainkomster då prognosen göres upp i jordbrukskalkylen, utan denna baseras på det pris som mejerierna får hos återförsäljarna. Visserligen göres samtidigt en korrigering med hänsyn till jordbrukarnas inkomster under tidigare år, men detta är uppenbart ingen betryggande garanti för att monopolvinsterna kommer med i räkningen på det sätt som vore befogat. Stannar de inom mejeriföreningen, påverkar de över huvud taget inte kalkylen.

Många officerare finner det beklagligt

att professor Huséns drygt sex år gamla opinionsundersökningar nu framstår som representativa för stämningar och åsikter inom kåren. De är det inte längre. Opinionsexperten själv betonar att läget då var ett annat i flera avseenden. Lönefrågan var inte löst, kader- och organisationsfrågorna var svävande, disciplinreglerna — hälsningsplikten osv. — diskuterades på ett delvis affektbetonat sätt. Nu har stämningen blivit jämnare, mindre uppskärrad. Och kritiken i pressen uppfattas inte längre i samma grad som förolämpningar, "hundsfottering", som det heter. Detta vill man ha sagt på officershåll — därmed inte utplånande de misshälligheter och den irritation som fortfarande finns här och var, inom vissa kretsar starkare, i andra miljöer svagare. Bilden som åtföljde betänkandet om befälsreformen kunde ha varit mera träffande i fråga om läget just nu.

Peróns politik diskuteras

i den amerikanska pressen. Under den senaste tiden har Perón vid flera tillfällen tagit avstånd från tanken på bildandet av regionala sydamerikanska block med udden riktad mot Förenta staterna, och han har rent av talat om hela den amerikanska kontinenten som ett "stort hemland", inom vilket folken lever i vänskap, beslutna att värja sig gemensamt mot varje fara utifrån. Man utgår från att denna nyorientering beror på att Perón misslyckats i sina försök att engagera de nya presidenterna i Brasilien och Chile, Vargas och Ibañez, för en antiamerikansk politik och att hans planer på en infiltration av Sydamerikas mest solida demokrati, Uruguay, likaledes visat sig förfelade. Bidragande orsaker är sannolikt Argentinas ekonomiska svårigheter, som gör Perón beroende av utländska investeringar, samt närmandet mellan USA och Spanien. New York Times skriver att det behövs mer än allmänna förklaringar från Peróns sida för att man skall ta hans frontförändring allvarligt. Det bästa bevis på sin goda vilja som Perón kunde ge vore att återställa pressfriheten, i första rummet genom att expropriationen av La Prensa upphävdes och denna tidning återgick till sin rättmätige ägare.

PRESSGRANNAR

Den stora befälsreformen är fortfarande så omtvistad, så svårbedömd att en ny bearbetning av de praktiska problemen blir nödvändig — det är ett huvudtema i pressdebatten, hur meningarna än skiftar i övrigt. Upsala Nya Tidning (fp) betonar att underofficerarnas kompetens länge har varit underutnyttjad när det gällt befälsposter som de varit bättre skickade för än nybakade officerare. Och den gamla sociala gränsen — den som markeras av mässarna, utmärkelsetecknen och fruarnas umgänge — har på ett ganska märkligt sätt upprätthållits även sedan rekryteringsbasen i stor utsträckning blivit gemensam:

Detta är i och för sig vägande skäl för underofficerarnas önskan om en kårsammanslagning, och om det vore för att vidmakthålla sådana rester av kastsamhället som officerarna förordar skilda kårer, då skulle ingen demokratiskt sinnad medborgare behöva tveka i valet mellan alternativ. Redan underbefälets hållning antyder emellertid att det s. k. enhetsbefälet snarare är en gest åt skendemokratiska föreställningar än en verkligt demokratisk reformtanke.

Vad som återstår för att möjliggöra ett naturligt och chosefritt samarbete är huvudsakligen att rationalisera tjänsteplaceringarna så att verklig kompetens blir enda rättesnöret. Uppenbarligen kan detta nås lika bra om man har en, två, tre eller flera grupperingar inom statbefälet, förutsatt att grupperingarna är sakligt grundade och inte hindrar en karriär efter förtjänst.

Befordringsgången på kompanibefälsstadiet måste förbättras. I missförhållandena härvidlag har vi antagligen en väsentlig orsak till de senaste årens speciella rekryteringssvårigheter.

Morgontidningen (s) framhäver att de två kommittégrupperna trots den skarpa tonen i långa stycken är ense om bristerna i befälsorganisationen:

Hela kommittén ansluter sig således i princip till 1952 års underbefälsreform. Tanken på att helt ersätta fast underbefäl med värnpliktsbefäl har övergetts även i enhetsbefälsförslaget. Meningarna är däremot delade om befälsvolymens storlek ... Även i analysen av oformligheterna i den nuvarande organisationen rörande det aktiva officers- och underofficersbefälet sammanfaller till stora delar uppfattningarna inom kommittén. Ingen förnekar att underofficerarna utnyttjas dåligt i förhållande till sin yrkesskicklighet genom den konstlade kårindelningen, och alla är överens om att den hittillsvarande rekryteringen till officersyrket misslyckats både kvantitativt och kvalitativt.

Försvarsministern har förklarat att betänkandet kommer att skickas ut på remiss under en rundligt tilltagen tid och att någon proposition därför inte är att vänta till nästa års riksdag ... Därvid bör man ha som enda riktrote att söka en lösning, som skapar största möjliga effektivitet åt vårt försvar.

Det egentliga enhetsbefälsalternativet får inga anhängare alls, anmärker Svensk Underbefälstidning. Det i reservationen presenterade är ett modifierat sådant:

Omedelbara resultat torde inte vara att förvänta av befälsutredningens förslag ... Utredningsförslaget rör befälsorganisationen endast vid infanteriet. Det kan knappast komma ifråga att besluta om en organisation vid ett truppslag av armén, innan man förvissat sig om att beslutet låter sig appliceras vid truppslagen inom armén i övrigt och vid de båda andra försvarsgrenarna. Såtillvida synes emellertid snara återverkningar böra kunna registreras, att den nya underbefälsorganisationen enligt arméchefens förslag bringas till ett någorlunda programenligt genomförande. Befälsutredningen synes inte längre behöva utgöra något hinder.

Utredningen har icke sökt komma fram till en saklig lösning, utan arbetat utifrån förutfattade meningar, är Skånska Dagbladets (bf) omdöme. Den Vougtska idén — enhetsbefäl — framstår efter befälsutredningens arbete ingalunda som någon övertygande, än mindre som någon självklar lösning, anser Handelstidningen (fp):

Det avgörande för majoriteten har varit en fruktan för att officersrekryteringen skall ytterligare försämras, en konsekvens som armén näppeligen har råd att taga. Härtill kommer att den stora enhetskåren av officerare endast i begränsad utsträckning kan sysselsättas i sina tillämnade krigsbefattningar under fredstid ... Det tjänar ju inte mycket till att avskaffa en kår och låta den uppgå i ett strömlinjeformat enhetsbefäl om man sedan blir tvungen att uppfinna den på nytt.

Ny Tid (s) yttrar däremot:

Även bortsett från demokratiska och sociala hänsyn är majoritetsförslaget helt underlägset minoritetens förslag. Medan ledstjärnan för minoriteten varit grundsatsen "rätt man på rätt plats" önskar majoriteten behålla ett system, som redan utdömts i andra länder med krigserfarenhet.

Svenska Dagbladet (h) menar att kärnpunkten i hela befälsproblemet är uppenbarligen frågan om officerarnas kvalitet och utbildning. Det är härom meningarna starkast brytes:

Majoriteten anser att officerarnas kvalitet måste vidmakthållas och även förbättras. Därför bör deras antal med hänsyn till rekryteringsmöjligheterna begränsas och målsättningen vid den egentliga officersskolan, Krigsskolan, höjas. För att kunna tillgodogöra sig undervisningen vid denna skola måste elevmaterialet vara homogent och ha tillräckliga icke blott militära utan även civila förkunskaper ... Samhället inrymmer ett stort antal praktiska ledarförmågor, som det vore dålig ekonomi att inte utnyttja. Här träda reservofficerarna in. Med de förslag om dessas urval och utbildning, som majoriteten framlägger, böra de ännu bättre än nu kunna lösa sina uppgifter.

Kommittéminoriteten håller fast vid en vacker demokratisk tanke, som överförd till det praktiska livet icke skulle te sig lika vacker och tilltalande, enligt Svenska Morgonbladets (fp) åsikt:

Norge har ju sedan länge i princip enhetsalternativet, men det är ju allmänt känt, att man där icke är tillfredsställd med detsamma och funderar på att överge det. Man har också en bestämd känsla, att under den långa tid av fem år, som kommittén arbetat, så mycket förändrats och demokratiserats t. ex. på skolutbildningens område, att enhetsalternativet också därigenom förlorat mycket av sin sötma. Vad man skulle nå som resultat, vore i själva verket en utomordentligt tungrodd och ineffektiv apparat ... Möjligheter att under den fredstida tjänstgöringen vid truppförbanden sysselsätta alla dessa officerare i befattningar, vilkas beskaffenhet motsvarar befattningshavarnas vid krigsskolan vunna kompetens, finns emellertid icke.

Under remissdiskussionen kommer dessa förhållanden att ytterligare konkretiseras, och då blir det nog lättare för många som nu känner sig tveksamma att träffa ett val. Omprövningen bör framför allt bli en praktisk efterkontroll, en granskning av effektiviteten av den ena och den andra lösningen — och av andra möjliga linjer som pekar framåt.

RÅ vill sänka promillegränsen

Ett effektivt bekämpande av trafikonykterheten kan enligt RÅ:s mening inte uppnås annat än på den väg de sakkunniga anvisat, varför ämbetet tillstyrker föreslagen sänkning av den straffbara gränsen till 0,5 promille.

RÅ understryker också angelägenheten av en starkare övervakning av trafiknykterhetsbestämmelsernas efterlevnad. Här som eljest gäller att knappast något är ur brottsförebyggande synpunkt viktigare än att lagöverträdaren vet att det är sannolikt att hans brott blir upptäckt. Det är därför av stor betydelse att polisen får tillräckliga personella och tekniska resurser till sitt förfogande.

Föreningen Sveriges häradshövdingar avstyrker däremot förslaget att nedsätta gränsen för rattonykterhet till 0,5 promille. Föreningen är inte övertygad om att nedsättningen av körförmågan vid så låg promillehalt medför några nämnvärda riskmoment. Med hänsyn till den utvecklingen motorismen redan nått kan förslaget lätt leda till att på omvägar införes ett slags spritförbud.

35 proc. felkalkyl vid 4:ans delning

Omläggningen av spårvägslinje 4 blev en dyr affär för staden. För gatuarbeten i samband med omläggningen hade man tidigare förra året anslagit cirka en miljon kronor. Nu har det visat sig att man måste lägga ut 355.000 kr. till, kalkylerna hade varit bristfälliga.

Vändslingan vid Erik Dahlbergsgatan måste få ett annat läge än beräknat, och bl. a. måste man flytta en bollplan. Så hade man räknat fel vid Södersjukhuset, ett parkeringsutrymme gick åt, och det måste man bygga nytt. Och kammarkontoret morrar naturligtvis och tycker att så stora arbeten kunde man gott ha kalkylerat ordentligt. Men gatunämnden fick sina 355.000 av drätselnämnden förstås.

Och samma nämnd gick rutinmässigt med på att täcka spårvägsbolagets underskott för 1952, det hade ju staden åtagit sig. 28.174.801:55 var förlusten.

TCO till Lingman om polislönerna

Civilminister Lingman har kallat TCO till överläggningar kl. 9.30 på onsdagen om polislönerna.

Hela Polismannaförbundets styrelse och dess ombudsmän kommer att delta. TCO representeras av sekreterare Martin Gustafson.

1953 års polislöneutredningsförslag, som lades fram omkring den 1 september, har nu varit ute på remiss, och förhandlingarna mellan civildepartementet och polismännen gäller det förslag som presenterades i utredningen. Om parterna kan nå uppgörelse torde statsrådet Lingman lägga fram proposition om polislönerna till höstriksdagen.

Avtalskonferens 21 november

TCO håller representantskapsmöte lördagen den 21 november. Därvid kommer bl. a. den kommande avtalsrörelsen att diskuteras.

DAGENS NYHETER
TEGELBACKEN, STOCKHOLM 1
Telefon 22 40 00
för rikssamtal: 22 40 20
Telegramadress: Dagenyheter
Postgiro-nummer 1616 (för annonser) 1617 (för prenumeration)
Chefredaktör: Herbert Tingsten (Träffas säkrast kl. 13.30—14.30)
Politisk huvudredaktör: Leif Kihlberg
Redaktionschef och ansvarig utgivare: Sten Hedman
Dagens Nyheters Aktiebolag: Verkst. direktör: Helge Heilborn
PRENUMERATIONSPRISER fr. o. m. 1 augusti 1953
A - Stockholmsupplagan

	Stor-Sthlms tidningsområde	Övriga landet
Månad	kr. 6:50	6:—
Kvartal	„ 19:—	17:50

ANNONSPRISLISTA daterad 1/1 1953 tillhandahålles på begäran.
Dagens Nyheters tryckeri, Stockholm 1953.

Rosendahls BLÄCK
marknadens mest sålda
— det är självskrivet

AKTUELLT från FOLKPARTIET

Byggnads-regleringen

VISSTE NI

att bostadsbyggandet år 1939 var 59.000 lägenheter, men att vi i fjol byggde 45.000 och i år ca 50.000 lägenheter? Det är ett område, där regleringar frodas! Landets övriga industri har fördubblat sin produktion.

Visste Ni att förslag om upphävande av byggnadsregleringen — med bevarande av byggnadsverksamhetens spridning över hela året — framlades i våras av folkpartiet? Större frihet ger möjlighet att handla snabbare och mera ekonomiskt. Det ger bättre, billigare och flera bostäder.

fp FOLKPARTIET
Leder rätt
— ökar starkt

Triumfen...

Grundvalen var lagd för den allierade segern, men det svåraste återstod: landstigningen i Frankrike. Allt hade planlagts sedan år tillbaka för den väldigaste överskeppningen i krigshistorien, men den förblev in i det sista ett enormt vågspel. Den 6 juni 1944 började invasionen, som inledde det skede då Hitlertysklands öde slutgiltigt beseglades.

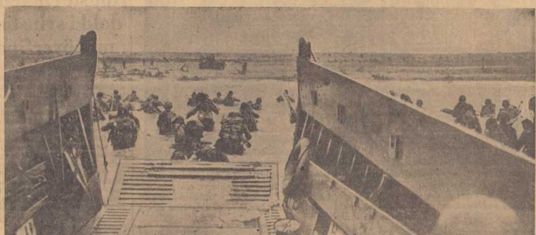

Skildringen av den gigantiska operationen inleder det sista avsnittet av Churchills krigsminnen. Den brittiske statsmannens oförlikneliga berättarförmåga firar nya triumfer i framställningen av slutetappen på vägen mot segern. Men Churchill har kallat serien "Triumf och tragedi"... Framgångarna på slagfälten vinns mot en mörknande bakgrund av motsättningar mellan segrarmakterna själva. Ingen är bättre skickad än Churchill att klarlägga upptakten till det kalla krig som nu rasar och som började redan innan det nazistiska tyranniet slagits ned. Liksom tidigare delar av Churchills krigsminnen publiceras slutavsnittet med ensamrätt för Sverige i Dagens Nyheter. Serien inleds denna månad.

Följ Churchill i
DAGENS NYHETER
Sveriges STÖRSTA *tidning*

© Tingstensamlingen Publicerad med tillåtelse av Dagens Nyheter AB.